

Recenzja

Rozprawy doktorskiej na stopień dr n. o zdr. mgr Agnieszki Paszko nt.: „Ocena strategii zwalczania raka piersi w populacji kobiet województwa świętokrzyskiego na podstawie wieloaspektowej analizy epidemiologicznej”, wykonanej pod kierunkiem dr hab.n.med Stanisława Góździa – Dyrektora Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach oraz Promotora pomocniczego dr Michaliny Krzyżak, adiunkta Zakładu Zdrowia Publicznego BUM – zlecona Uchwałą Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku z dnia 21 lutego 2017r.

Zlecona mi do recenzji dysertacja posiada typowy układ dla tego typu prac. We wstępie, liczącym 29 stron, Autorka w sposób syntetyczny przedstawia aktualny stan wiedzy na temat epidemiologii, etiologii i patogenezы raka piersi oraz jego klasyfikację i obraz kliniczny, omawia diagnostykę i leczenie, a także profilaktykę tego nowotworu. Mgr A. Paszko zwraca uwagę, że jest to drugi, najczęściej występujący, nowotwór złośliwy na świecie, a w populacji kobiet dominujący. Na poparcie przytacza aktualne dane epidemiologiczne dotyczące zachorowalności, umieralności i śmiertelności w Polsce i na świecie. Podkreśla również niepokojącą dynamikę wzrostu zachorowań i zgonów z powodu tego nowotworu.

Omawiając etiologię i patogenezę raka piersi słusznie zwraca uwagę, że na jego powstanie i rozwój ma wpływ wiele czynników. Podkreśla wpływ środowiska, którego rola w świetle obecnej wiedzy wydaje się być bezdyskusyjna, a także bardzo istotne w etiologii uwarunkowania genetyczne. Z innych przyczyn zachorowania na ten nowotwór wymienia jego hormonozależność, co wiąże się z poziomem estrogenów w całym aktywnym biologicznie życiu kobiety. W tym miejscu należało również zacytować prace dotyczące HTZ i jej wpływu na zwiększoną zapadalność na raka piersi. W tej części wstępu Autorka szeroko omawia także wpływ otyłości i aktywności fizycznej. Informacje te uzupełnia klasyfikacją i zwięzłym przeglądem klinicznym w przebiegu tego nowotworu. Omawia również współczesne metody diagnozowania i szeroko stosowane sposoby leczenia raka piersi (zabiegi chirurgiczne, radioterapia, chemioterapia, hormonoterapia oraz najnowsze leczenie celowane).

Mgr Agnieszka Paszko kończy Wstęp obszernym omówieniem programów

profilaktyki i zwalczania raka piersi. Słusznie zauważa, że medycyna obecnie koncentruje się głównie na diagnostyce i leczeniu tego nowotworu, zaś profilaktyka jest traktowana po macoszemu, stąd duży wzrost zapadalności przy stabilnej śmiertelności. Dotyczy to w równym stopniu profilaktyki pierwotnej i wtórnej. Autorka trafnie wypunktowuje korzyści społeczne, ale również te związane bezpośrednio z wczesnym wykryciem zmian nowotworowych u pacjentki, co ma istotne znaczenie jeśli chodzi o sferę psychiczną. Nawiązuje również do uchwalonego przez Sejm RP w 2015r Narodowego Programu Zwalczania Chorób Nowotworowych, w którym między innymi zwrócono uwagę na podniesienie wiedzy społeczeństwa na temat zachowań prozdrowotnych zapobiegających zachorowaniu na nowotwory, a także zwiększenie zgłaszalności na badania profilaktyczne w kierunku wczesnej wykrywalności nowotworów. Doktorantka przedstawia szczegółowo także inne programy realizowane aktualnie w innych krajach w Europie i na świecie.

Reasumując stwierdzam, że Wstęp rozprawy doktorskiej mgr A. Paszko stanowi właściwie dobrane i trafnie przedstawione kompendium wiedzy na temat raka piersi oparte o najnowsze piśmiennictwo. Stanowi jednocześnie dobre wprowadzenie do właściwego tematu rozprawy.

Kolejny rozdział „Cel pracy” składa się z 2 części. Doktorantka najpierw formułuje cel zasadniczy, którym jest ocena strategii zwalczania raka piersi w województwie świętokrzyskim na podstawie wieloaspektowej analizy epidemiologicznej przy użyciu wystandaryzowanych i porównywalnych w skali międzynarodowej wskaźników *Cancer Healths Indicators* zalecanych do oceny zwalczania nowotworów złośliwych zachowań zdrowotnych pacjentek chorujących na raka piersi. Ma to również bezpośredni związek ze zmianami w zachowaniach pacjentek do okresu przed zdiagnozowaniem i po zdiagnozowaniu choroby. Tak przedstawiony cel uważam za ciekawy i oryginalny, mający również charakter poznawczy i praktyczny. W celu uszczegółowienia badań Autorka precyzuje 3 właściwie sformułowane, zdaniem recenzenta, cele szczegółowe, które przybliżają i uzupełniają zasadniczy cel pracy.

Rozdział „Materiał i Metody” zawiera informacje o materiałach użytych do analizy epidemiologicznej. Były to materiały wtórne będące w zasobach Świętokrzyskiego Biura Rejestracji Nowotworów w Kielcach. Na przeprowadzenie badań uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej przy UMB. Mgr A. Paszko w opracowaniu wyników badań wykorzystała szereg właściwie dobranych mierników epidemiologicznych, co szczegółowo przedstawiła w końcowej części wstępu. Bardzo wysoko oceniam przeprowadzoną przez Doktorantkę analizę statystyczną analizowanego materiału badawczego. Nieczęsto w dysertacjach doktorskich taka analiza ma miejsce. Świadczy to o dobrej znajomości zagadnień, które są

przedmiotem rozprawy, a jednocześnie o roli, jaką w jej przygotowaniu rozprawy odegrali Promotor i Promotor pomocniczy. Zdaniem recenzenta dobór narzędzi badawczych jest właściwy, co gwarantuje w pełni realizację założonych celów pracy.

Rozdział „Wyniki badań”, liczący 58 stron, stanowi najobszerniejszą część rozprawy. Autorka w sposób bardzo przejrzysty przedstawia wyniki badań uzyskane w oparciu o zastosowane narzędzia badawcze. Wyniki te zawarte są w 68 tabelach i na 43 rycinach opatrzonych obszernymi komentarzami, pogrupowanych w 4 podrozdziałach, co znacznie ułatwia lekturę pracy. Komentarze do wyników badań stanowią dobre wprowadzenie do kolejnego rozdziału, którym jest „Dyskusja”. W rozdziale tym na 30 stronach Doktorantka w sposób bardzo dojrzały, znamionujący dobrą znajomość tematu dysertacji opartą o szeroko cytowaną literaturę, dyskutuje uzyskane przez siebie wyniki badań i konfrontuje z doniesieniami innych autorów, zwracając przede wszystkim uwagę na czynniki ryzyka nowotworów piersi. W rozdziale tym koncentruje się na wskaźnikach epidemiologicznych raka piersi u kobiet w woj. świętokrzyskim, a także w diagnostyce i terapii tego nowotworu na tym terenie w porównaniu z podobnymi z podobnymi pracami innych autorów.

We rozdziale „Wnioski”, kończących pracę, Autorka przedstawia 6 wniosków będących w zasadzie odpowiedzią na sformułowane wcześniej cele badań. Biorąc pod uwagę tytuł rozprawy należałoby, zdaniem recenzenta, przede wszystkim wyeksponować wniosek 6, jako bezpośrednio łączący się z tematem rozprawy.

Bardzo bogate piśmiennictwo liczące 364 pozycje literatury, krajowej i zagranicznej, jest dobrze dobrane do tematu pracy świadczy o bardzo dobrym przygotowaniu Doktorantki do podjęcia się tego tematu. Cytowane prace, to najnowsze doniesienia obejmujące głównie ostatnie 10 lat. Doktorantka zapoznała się szczegółowo z literaturą tematu o czym świadczy przegląd literatury zaprezentowany we wstępie oraz dojrzała dyskusja wyników pracy, a także wnioski z niej wypływające. Krótkie streszczenie w języku polskim i angielskim w sposób bardzo komunikatywny zapoznaje czytającego z istotnymi elementami pracy, co uważam za istotną zaletę. Aneks zawiera: spis tabel i rycin (przy dużej ich ilości bardzo ułatwia lekturę pracy).

Reasumując pragnę stwierdzić, że przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska na stopień dr n. o zdr. mgr Agnieszki Paszko nt.: „Ocena strategii zwalczania raka piersi w populacji kobiet województwa świętokrzyskiego na podstawie wieloaspektowej analizy epidemiologicznej”, wykonanej pod kierunkiem dr hab.n.med Stanisława Góździa– Dyrektora Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach oraz Promotora pomocniczego dr Michaliny

Krzyżak, adiunkta Zakładu Zdrowia Publicznego UMB, w pełni spełnia wymogi stawiane dysertacjom na stopień dr nauk o zdrowiu. Jest ona napisana ładnym językiem oraz jest bez zarzutu pod względem edytorskim. Stanowi ona, zdaniem recenzenta, dojrzałe opracowanie naukowe mające walory poznawcze mogące również znaleźć zastosowanie praktyczne w profilaktyce raka piersi u kobiet. Uważam, że uzyskane wyniki badań powinny być impulsem do dalszych badań epidemiologicznych obejmujących znacznie większą populację kobiet z chorobą nowotworową piersi oraz kobiet po przebytej chorobie. Problem ten, z racji wysokiej zapadalności na ten nowotwór u kobiet, stanowi nie tylko ważny problem medyczny ale również społeczny. Wyrażam uznanie dla Doktorantki oraz Promotora i Promotora pomocniczego za podjęcie tego problemu jako tematu dysertacji doktorskiej, mieszczącej w zagadnieniach dziedziny nauk o zdrowiu.

W związku z powyższym uzasadnieniem zwracam się do Wysokiej Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku o dopuszczenie mgr Agnieszki Paszko do dalszych etapów przewodu doktorskiego w dziedzinie nauk o zdrowiu.

Biała Podlaska 13.03.2017

Kierownik Zakładu Zdrowia Publicznego

prof. dr hab. Jan Karczewski